

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över betänkandet En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande SOU 2023:72

Er beteckning: LI2023/03629

Sammanfattning

Länsstyrelsen delar utredningens slutsatser avseende de svårigheter som lyfts och instämmer i att det finns ett behov av att förenkla och förtydliga hur vattenfrågor kan hanteras kopplat till plan- och bygglagen, miljöbalken samt lagen om allmänna vattentjänster.

Syftet med utredningen är att förtydliga och göra vattenhantering vid planering och byggande enklare. Med detta sagt är det en omfattande remiss och det är svårt att överblicka exakt vad förslagen faktiskt kan komma att innebära. Länsstyrelsen är i stort sett positiv till utredningens förslag men har inte haft möjlighet att helt analysera om utredningens alla förslag om förändringar i lagstiftningen i tillräcklig grad uppfyller syftet med utredningens direktiv då bakgrundsmaterialet är mycket omfattande och samma termer återkommer på flera ställen.

Länsstyrelsen vill särskilt lyfta att vägledningar från expertmyndigheter kommer att vara avgörande för att få en enhetlig hantering av frågorna nationellt och för att ge stöd till länsstyrelsernas arbete med att vägleda kommunerna.

Utöver detta vill Länsstyrelsen framhålla följande synpunkter:

- Länsstyrelsen är positiv till att en definition av dagvatten skrivs in i både plan- och bygglagen och lagen om allmänna vattentjänster.
- Länsstyrelsen är positiv till en ny reglering, i lagen om allmänna vattentjänster, om bevattningsförbud vid vattenbrist. Behovet av detta har blivit tydlig vid de senaste

årens återkommande situationer med vattenbrist på grund av torra.

- Länsstyrelsen anser att det är bra med ett nytt undantag för situationen att en överträdelse av en gränsvärdesnorm beror på en föroreningskälla utanför Sveriges gränser och där effektiva åtgärder inte kan vidtas för att uppnå den status som vattnet ska ha enligt normerna.
- Länsstyrelsen är frågande till förslaget kring att reglera skyddsåtgärder utanför planområdet för att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna tillämpas.
- Länsstyrelsen avstyrker förslaget om lättnader i strandskyddet vid ändring av detaljplan då detta bör hanteras i särskild ordning, till exempel i samband med en större översyn av strandskyddslagstiftningen.

Länsstyrelsens synpunkter

Dagvatten i plan- och bygglagen samt lagen om allmänna vattentjänster

Länsstyrelsen är positiv till att en legaldefinition av dagvatten skrivs in i både plan- och bygglagen och i lagen om allmänna vattentjänster. Det är även positivt att dagvatten förs in som ett eget allmänt intresse i plan- och bygglagen då detta innebär ett förtydligande om att detaljplaner kan innehålla bestämmelser som säkrar höjdsättning, eventuella krav på källare osv. Kommunerna får nu en utökad verktygslåda för sin hantering av vatten i den fysiska planeringen. Likaså är det positivt att dagvatten blir en egen vattenresurs i lagen om allmänna vattentjänster. En förenkling och ett förtydligande av lagtext är en viktig förutsättning för en bredare genomslagskraft.

Utredningen föreslår nya möjligheter att ställa krav på skyddsåtgärder vid planläggning i detaljplanering och vid områdesbestämmelser för att säkerställa att genomförandet av planen inte medför att en miljö kvalitetsnorm överträds. Även skyddsåtgärder för att motverka vattenbrist införs. Länsstyrelsen anser att syftet med detta är positivt men anser att det är viktigt att det tas fram tydliga vägledningarna kring hur dessa skyddsbestämmelser kan utformas.

Länsstyrelsen är positiv till en ny reglering, i lagen om allmänna vattentjänster, som gör det möjligt att meddela ytterligare föreskrifter om förbud eller begränsningar av användningen av dricksvatten vid vattenbrist eller risk för vattenbrist. Behovet av en sådan reglering har blivit tydlig vid de senaste årens återkommande situationer med vattenbrist på grund av torka.

Miljökvalitetsnormer (MKN)

Länsstyrelsen anser att det är positivt att det förtydligas att MKN ska tillämpas snarare än följas vid planläggning och att det görs vissa förtydliganden kring definitionen av miljökvalitetsnormer.

För att möjliggöra planläggning i områden där bestämmelserna om miljökvalitetsnormer i 5 kap. miljöbalken annars utgör ett hinder föreslår utredningen att det bör införas en möjlighet för både kommunen och Trafikverket (i vägplaner) att besluta om skyddsåtgärder utanför planområdet. Detta för att möjliggöra att rätt åtgärd sker på rätt plats. När det gäller detaljplanering nämner förslaget att detta bör beskrivas i planbeskrivningen och att det ska redovisas hur åtgärden ska genomföras, bekostas och upprätthållas för att överprövande myndighet ska kunna se att beslutet är i överensstämmelse med försämrings- och äventyrandeförbuden. Detta är, som utredningen själva konstaterar, ett nytt sätt att reglera i detaljplanering varför Länsstyrelsen önskar ett förtydligande om säkerställandet och underhållet av skyddsåtgärderna i ett långsiktigt perspektiv. Hur säkerställs det att de mark- och vattenområden som behövs för en skyddsåtgärd utanför planområdet inte i ett senare skede blir planlagt för något annat? När stora förändringar likt denna föreslås anser Länsstyrelsen att det är särskilt viktigt med tydlighet i vägledning kring dess tillämpning.

Vissa föroreningar är, precis som utredningen påpekar, gränsöverskridande. Exempel på en sådan förorening är kvicksilver. Gränsöverskridande atmosfärisk deposition har under lång tid ackumulerats i exempelvis mark. Ett villkor för att tillämpa de undantag som vattenmyndigheterna hittills har beslutat är att det inte får ske någon ytterligare försämring av en vattenförekomst status. I och med att kvicksilver ofta frigörs när någon gräver i mark medför en strikt tolkning av försämringsförbudet att i princip allt byggnads- och anläggningsarbete skulle behöva upphöra. Utredningen har visat att vissa länsstyrelser räknar bort den gränsöverskridande atmosfäriska depositionen som finns

ackumulerad i marken i sin granskning och prövning av detaljplaner och menar därmed att ingen försämring inträffar. Andra länsstyrelser tar inte bort den atmosfäriska depositionen och hamnar därför oftare i bedömningen att försämring sker. Utredningen pekar därmed på att kvicksilverfrågan utgör ett exempel på en rättsosäkerhet. Utredningen föreslår att ett generellt undantag införs i vattenförvaltningsförordningen avseende situationen att en överträdelse av en gränsvärdesnorm beror på en föroreningskälla utanför Sveriges gränser och effektiva åtgärder inte kan vidtas för att uppnå den status som vattnet ska ha enligt normerna. Länsstyrelsen i Jönköpings län instämmer i att den uppkomna rättsosäkerheten behöver hanteras och bedömer att den föreslagna lösningen kommer bli tydligare än dagen system. Detta förutsätter dock att en vägledning finns på plats när den nya förordningstexten träder i kraft. Länsstyrelsen anser också att det är viktigt att bestämmelserna utformas så att det är möjligt att ställa krav på sådana skyddsåtgärder som trots allt kan göras för att minska ytterligare lokal påverkan av det aktuella gränsöverskridande ämnet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län är tveksam till utredningens förslag att, i vattenförvaltningsförordningen, ersätta begreppet "orimliga kostnader" med begreppet "kostnader som är högre än nyttan". Länsstyrelsen bedömer inte att det nya begreppet kan anses motsvara begreppet "disproportionate costs" i vattendirektivet, vilket är avsikten. Även om det kan finnas anledning att se över tillämpningen av bestämmelserna om disproportionate costs/orimliga kostnader i svensk lagstiftning bedömer Länsstyrelsen att det finns en risk att den föreslagna ändringen skulle kunna innebära en betydligt mer frikostig tillämpning av mindre stränga krav än vattendirektivet avser.

Förenklade strandskyddsregler för att underlätta planändringar

Utredningen föreslår förändringar i miljöbalken gällande att strandskyddet inte ska återinträda när en detaljplan eller områdesbestämmelse ersätts med en ny där ändamålet är detsamma som i den äldre planen. Syftet med ändringen är att underlätta processen för ändringar och upphävande av detaljplaner. Av motsvarande skäl föreslås i lagen om införande av miljöbalken att strandskydd inte ska återinträda när en äldre generalplan, stadsplan eller byggnadsplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan, om frågan om upphävande av strandskyddet sedan tidigare har prövats

särskilt. Länsstyrelsen avstyrker förslaget dels då detta inte är en del av utredningens direktiv samt dels då Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att frågan bör hanteras i en separat utredning där konsekvenserna av en sådan förändring utreds djupare.

Behov av informations- och utbildningsinsatser

Utredningen är väl medveten om att förslaget innebär utmaningar och att informations- och utbildningsinsatser kommer att krävas. Länsstyrelsen instämmer i detta.

Konsekvenser för staten

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag om att länsstyrelserna tillfälligt behöver tillskjutas medel. Vid större förändringar behövs en långsiktighet för att säkra upp att de förändringar man vill se faktiskt kommer att kunna genomföras. Länsstyrelsen anser därför att vägledning och kompetenshöjande satsningar behöver genomföras innan länsstyrelserna fullt ut kan börja vägleda kommunerna i frågorna.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Brittis Benzler med samhällsplanerare Clara Gyllström som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Emma Willaredt, enhetschef Hanna Ekner och vattenhandläggare Anna Langhelle medverkat.